

První brigády mladých: práce bez smlouvy i obcházení pravidel se stávají normou

24.8.2026 - Katarína Kollárová | Člověk v tísni

Sonda do prvních pracovních zkušeností mladých lidí v Česku ukazuje, že práce bez smlouvy, neplacené přesčasy, nevyplácení příplatků nebo obcházení zákonných limitů nejsou v prostředí brigád ojedinělými excesy. Část mladých lidí je naopak vnímá jako běžnou součást prvního kontaktu s trhem práce. Problematické podmínky se přitom netýkají jen znevýhodněných skupin nebo mladých lidí s migračním původem, ale objevují se napříč sociálním prostředím.

Vyplyvá to ze sondy SONDA DO „SHADY“ REALITY PRVNÍCH BRIGÁD MLADÉ GENERACE: Nepostradatelná pracovní „síla“, křehká práva a normalizace freestyle podmínek, kterou zpracovala migrační analytička společnosti Člověk v tísni Tereza Freidingerová ve spolupráci se studenty Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy.

NEJČASTĚJŠÍ PROBLEMATICKÉ PRAKTIKY

Mezi nejčastěji zachycené problematické praktiky patří práce bez smlouvy, neplacená práce navíc, nevyplácení příplatků za víkendy a svátky, obcházení limitů dohod, nedostatečné školení bezpečnosti práce nebo dvojí evidence docházky, to znamená existence jiné evidence pracovní doby pro kontrolní orgány a jiné pro skutečně odpracované hodiny a výplatu.

Sonda upozorňuje také na nízkou znalost pracovních práv mezi mladými lidmi. Školy je často připravují na hledání zaměstnání, například psaním životopisu, méně už ale na praktickou orientaci v pracovně-právních vztazích. Mladí lidé tak většinou neznají rozdíl mezi pracovním poměrem a dohodami mimo pracovní poměr, nevyznají se ve výplatní pásce nebo neumí rozpoznat situaci, kdy zaměstnavatel porušuje zákon.

Významnou roli při získávání prvních brigád hraje rodina a síť známých, nicméně její role je ambivalentní. Právě důvěra rodičů ve známé, kteří se stávají zaměstnavateli jejich dětí, někdy vede podle sondy k tomu, že jsou smlouvy, pojištění nebo další formální pravidla považovány za zbytečné. Tento přístup se přitom objevuje i v rodinách s vysokým vzděláním a sociálním kapitálem.

Specifická rizika přináší platformová ekonomika, například práce kurýrů. Snadný online nástup do práce může být spojen s přenášením nákladů a odpovědnosti na samotné pracovníky – například prostřednictvím práce na IČO, zprostředkovatelských flotil nebo samofinancování pracovního vybavení.

PŘEKVAPIVÉ ZJIŠTĚNÍ

Jedním z překvapivých zjištění sondy je, že v segmentu brigád se zkušenosti mladých lidí z majority a s migračním původem nikterak zásadně neliší. Nízká vyjednávací síla a malá zkušenost s trhem práce mohou znevýhodňovat obě skupiny podobně. Rozdíly se naplno projeví až ve chvíli, kdy nastane problém – například pracovní úraz, spor o mzdu nebo dluhy na pojistném. Mladí lidé ze stabilnějšího rodinného prostředí mají zpravidla více možností, jak následky řešit.

Autorka sondy proto doporučuje posílit ochranu mladých pracovníků a kontrolu praktik, kterými zaměstnavatelé přenášejí rizika a náklady na zaměstnance. Zároveň upozorňuje na potřebu

systematicky zařadit základy pracovního práva a praktické finanční gramotnosti do vzdělávání.

„Neférové podmínky prvních brigád nelze dál považovat za neškodnou součást dospívání. Právě první pracovní zkušenosti totiž formují představu mladých lidí o tom, co je na trhu práce normální a co jsou ještě ochotni akceptovat.“ upozorňuje Tereza Freidingerová.

Sonda je výsledkem dlouhodobé angažovanosti společnosti Člověk v tísni v tématu prekarizované práce. Po loňské analýze postavení ukrajinských uprchlíků na tuzemském trhu práce se letos zájem zaměřil na mladé lidi, kteří vstupují na první brigády, jež často bývají ve stejném segmentu trhu práce jako pracovní pozice obsazené cizinci či lidmi z majority v těžké životní situaci.

Sonda vznikla ve spolupráci s Katedrou sociologie Institutu sociologických studií Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy. Do výzkumu se v rámci Praktik z kvalitativního výzkumu zapojili studenti druhého a třetího ročníku bakalářského studia sociologie.

CELÁ SONDA DO „SHADY“ REALITY PRVNÍCH BRIGÁD MLADÉ GENERACE KE
STAŽENÍ ZDE.

ANALÝZA ČLOVĚKA V TÍSNI PASTI PRACOVNÍHO PRÁVA KE STAŽENÍ ZDE.

<https://www.clovekvtisni.cz/prvni-brigady-mladych-prace-bez-smlouvy-i-obchazeni-pravidel-se-stavaji-normou-13686gp>